

Metodverkstad Forum Jämställdhet 2023

En förnyad CEMR-deklaration – hur hänger jämställdhet och klimat ihop?

Moderator: Birgitta Andersson SKR

Övriga medverkande: Erik Svanfeld SKR, Sara Nilsson Jämställdhetsmyndigheten, Karin Forsman SKR

Förändringar i CEMR-deklarationen

Erik Svanfeldt

Internationell samordnare, SKR

CEMR-deklarationen

- Den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR-deklarationen) antogs 2006
- Verktyg för kommuner och regioner att främja jämställdhet mellan kvinnor och män och integrera jämställdhetsperspektivet i politiskt beslutsfattande och praktisk verksamhet
- Beslut om att ställa sig bakom deklarationen fattas av kommuns/regions politiska ledning
- SKR står bakom CEMR-deklarationen och rekommenderar kommuner och regioner att underteckna
- Idag har 113 kommuner och 20 regioner undertecknat deklarationen

Översynen av CEMR-deklarationen

- 2021 fyllde CEMR-deklarationen femton år – startskottet för en översyn av deklarationen 2021 och 2022
- CEMR genomförde sex digitala workshoppar under 2021 kring olika artiklar i deklarationen och intervjuer med nationella experter
- Utmynnade i en slutrapport med rekommendationer om hur CEMR-deklarationen och dess verktyg skulle kunna revideras under 2022–2023

Det fortsatta arbetet under 2022

- Förslagen till förändringar i CEMR-deklarationen diskuterades under 2022 i CEMR:s olika beredande och beslutsfattande instanser
- CEMR Policy Committee beslutade den 6 december 2022 att
  - göra vissa språkliga och redaktionella ändringar
  - förstärka det intersektionella perspektivet
  - i ett separat avsnitt lägga till nio nya artiklar om sakområden som inte täcks alls eller otillräckligt av den befintliga deklarationen

Nio nya artiklar

Artikel 31	Hållbar utveckling för en hållbar framtid
Artikel 32	Nätvåld
Artikel 33	Våld mot förtroendevalda kvinnor och personal
Artikel 34	Intersektionalitet och mångfald
Artikel 35	Flexibilitet på arbetsplatsen
Artikel 36	Digitalisering och digital inkludering
Artikel 37	Rätten till sexuell och reproduktiv hälsa
Artikel 38	Klimatförändringar och rätten till en hälsosam miljö
Artikel 39	Krishantering och civil beredskap

Vad händer nu?

- Befintliga undertecknare av CEMR-deklarationen behöver inte ställa sig bakom hela deklarationen igen, istället välkomnas de att ansluta sig till och ratificera de nio nya artiklarna och ta med dem i sitt arbete med att genomföra åtagandena i deklarationen
- Från och med 2023 ställer sig alla nya undertecknare bakom åtagandena i både den tidigare deklarationen och 2022 års tillägg

Ny artikel om klimatförändringar och rätten till hälsosam miljö (1)

Article 38 – Climate Change and the Right to a Healthy Environment

- (1) Global warming, loss of biodiversity and pollution all pose a serious risk to the enjoyment of basic human rights, including the right to life, health, and family. The Signatory recognises the right to a healthy environment as a fundamental human right that must take account of women and girls' needs.*
- (2) The Signatory acknowledges the critical role of local and regional governments in responding to environmental and climate change challenges, especially in urban areas, in accordance with human rights principles and gender-responsive policies.*

Ny artikel om klimatförändringar och rätten till hälsosam miljö (2)

The Signatory therefore undertakes to:

- Improve awareness-raising on the need for climate change measures to be integrated into their local policies and to adopt sustainable models of development that take into consideration gender-responsive solutions;*
- Include women's perspectives and experiences when designing and implementing environmental policies and plans, with the ultimate aim of attaining gender-balanced participation in all the phases and processes of policy development.*

HUR HÄNGER JÄMSTÄLLDHET OCH KLIMATARBETE IHOP?

Sara Nilsson, Jämställdhetsmyndigheten

”INNEHÅLLSFÖRTECKNING”

- Introduktion till koppling jämställdhet och klimat
- Frågeställningar att prata om i mindre grupper
- Helgrupp (frågor, tankar och kommentarer)

VAD ÄR JÄMSTÄLLDHET?

- Jämställdhet är en politisk målsättning.
- Denna målsättning är formulerad i en jämställdhetspolitik.
- Regeringen uppfattar skillnader i livsvillkor och fördelning av makt och resurser som är baserade på kön som ett samhällsproblem som kan och ska motverkas.
- Att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet
- Arbetet innebär att verka för att alla människor ska kunna forma sina liv som individer, utan att föreställningar om kön begränsar oss

ÖVERGRIPANDE MÅL FÖR JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKEN:

KVINNOR OCH MÄN SKA HA SAMMA MAKT ATT FORMA SAMHÄLLET OCH SINA EGNA LIV

**JÄMN FÖRDELNING
AV MAKT OCH
INFLYTANDE**

1

**EKONOMISK
JÄMSTÄLLDHET**

2

**JÄMSTÄLLD
UTBILDNING**

3

**JÄMN FÖRDELNING
AV DET OBETALDA
HEMARBETET**

4

**JÄMSTÄLLD
HÄLSA**

5

**MÄNS VÅLD
MOT KVINNOR
SKA UPPHÖRA**

6

ARTIKEL 31 – HÅLLBAR UTVECKLING FÖR EN HÅLLBAR FRAMTID

(1) Undertecknaren är medveten om att jämställdhet är en av grundbultarna i hållbar utveckling och alla dess sammanlänkade dimensioner, från att utrota fattigdom och hunger och främja välbefinnande och inkluderande tillväxt till att bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen och skydda planeten och dess naturresurser.

(2) Undertecknaren inser vidare att ambitionerna i Agenda 2030 för hållbar utveckling och hållbarhetsagendan för tiden efter 2030 är globala, men att genomförandet är lokalt. Alla 17 mål för hållbar utveckling innehåller målsättningar som direkt rör kommuners och regioners ansvarsområden, och jämställdhet löper som en röd tråd hela vägen som en förutsättning för att de ska förverkligas. Undertecknaren värdesätter särskilt att denna deklaraations åtaganden stämmer överens med mål 5.

ARTIKEL 38 – KLIMATFÖRÄNDRINGEN OCH RÄTTEN TILL EN SUND MILJÖ

(1) Global uppvärmning, förlust av biologisk mångfald och föroreningar utgör alla allvarliga hot mot åtnjutandet av grundläggande mänskliga rättigheter, inklusive rätten till liv, hälsa och familj. Undertecknaren erkänner rätten till en sund miljö som en grundläggande mänsklig rättighet, där kvinnors och flickors behov måste beaktas.

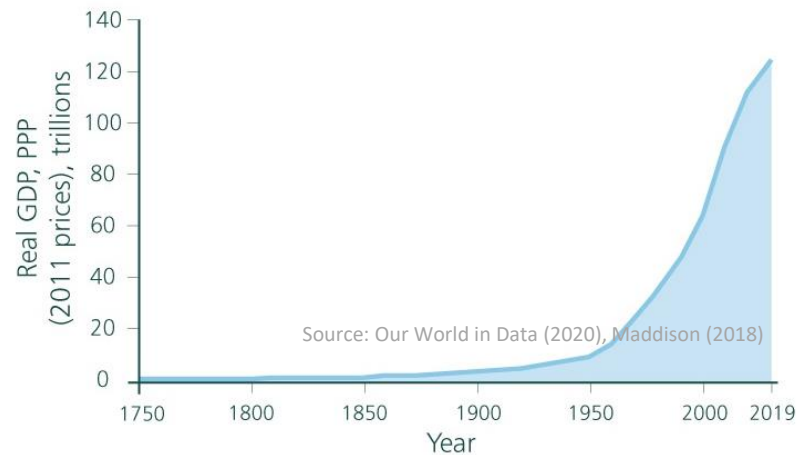
(2) Undertecknaren är medveten om kommuners och regioners avgörande roll för att motverka utmaningar som rör miljö och klimatförändringar, särskilt i urbana områden, i enlighet med principer om mänskliga rättigheter och jämställdhetspolitik. Undertecknaren förbinder sig därför att göra följande:

- Öka informationsinsatserna om behovet av att integrera åtgärder mot klimatförändringen i den lokala politiken och anta hållbara utvecklingsmodeller som beaktar jämställda lösningar.
- Inkludera kvinnors perspektiv och erfarenheter vid utformningen och genomförandet av miljöpolitik och miljöplaner, med målet att uppnå ett könsbalanserat deltagande i politikutvecklingens alla faser och processer.

Mänskligheten har skapat välstånd på naturens bekostnad

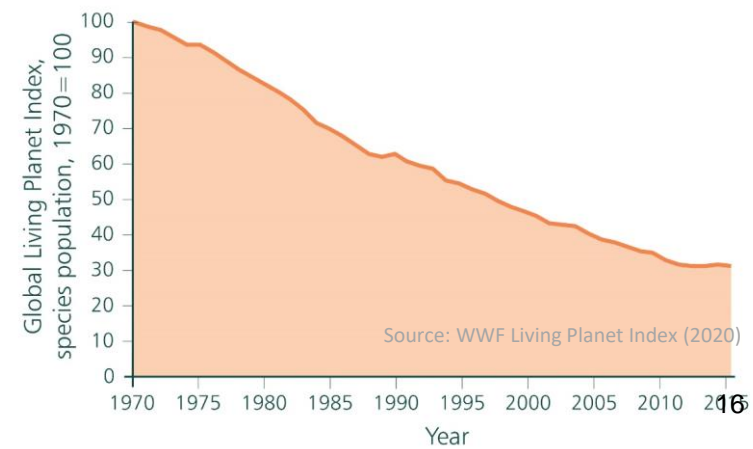
De bästa av tider...

- Medelinkomst ↑
- Absolut fattigdom ↓
- Förväntad livslängd ↑
- Dödlighet ↓

...och de sämsta

- Klimathot ↑
- Artutrotning ↑
- Tillgång till ekosystemtjänster ↓
- Inkomstskillnader ↑

KLIMATFÖRÄNDRINGAR

I 2021 års rapport från **FN:s klimatpanel** konstaterades att ”det är ställt bortom allt rimligt tvivel att mänsklig påverkan har värmt upp atmosfären, havet och markerna.

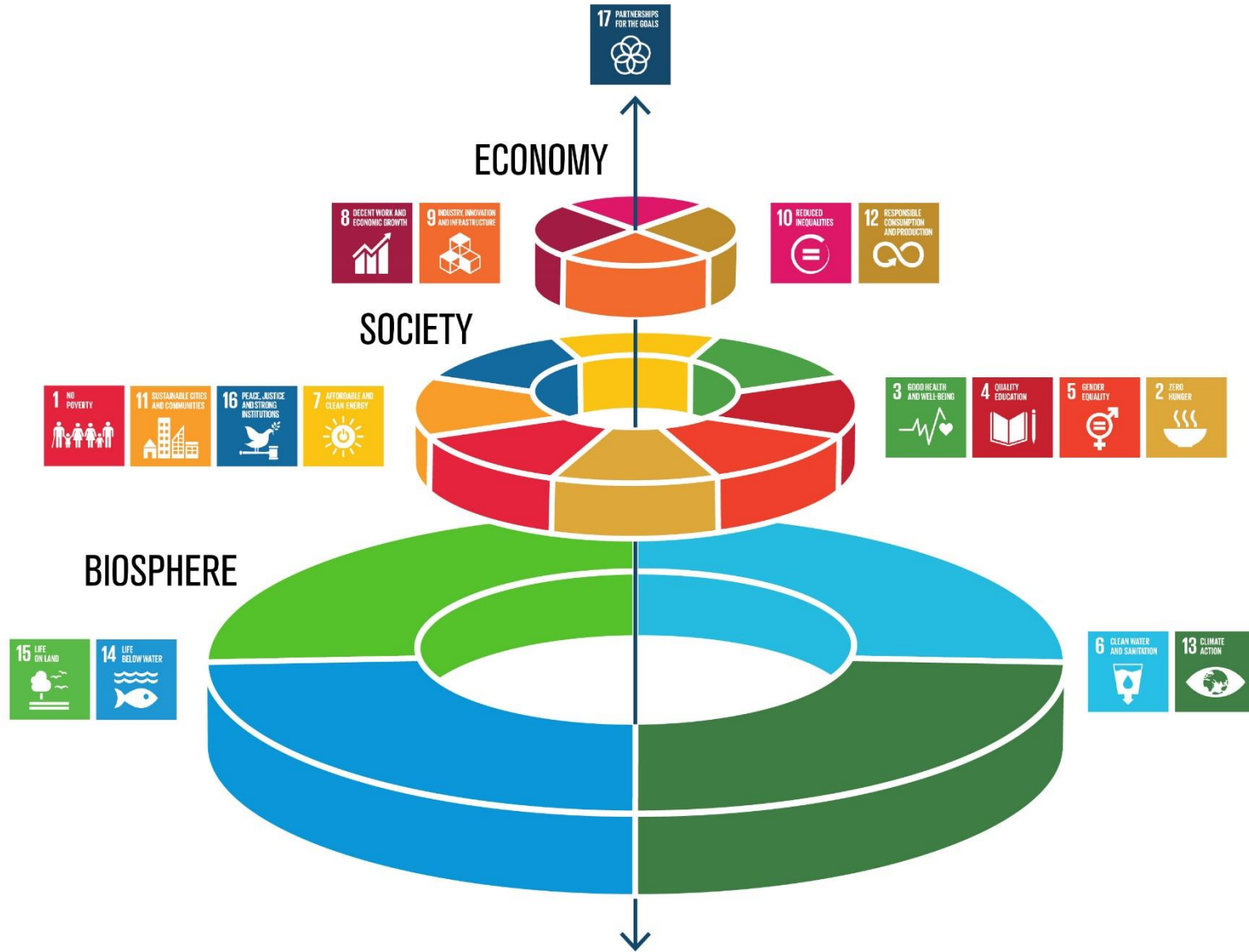
=Ökat utsläpp av växthusgaser

- **Agenda 2030** (globalt) (målen kan ej uppnås utan jämställdhet)
- **Parisavtalet** (jämställdhet ska vara ett tvärgående perspektiv)
- **EU:s klimatpolitik**
- **CEMR** (den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet på lokal och regional nivå)
- Klimatpolitiskt ramverk (klimatlag (**handlingsplan**), klimatmål och klimatpolitiskt råd).

Hållbar utveckling

***“Målet är en socialt hållbar utveckling,
ekologisk hållbarhet är en
förutsättning och ekonomin är ett
verktyg.”***

*Alfredsson, Wijkman (2014), "The Inclusive Green Economy, Shaping society to serve sustainability
- minor adjustments or a paradigm shift?", Mistra 2014*

”Alla 17 mål för hållbar utveckling innehåller målsättningar som direkt rör kommuners och regioners ansvarsområden, och jämställdhet löper som en röd tråd hela vägen som en förutsättning för att de ska förverkligas”

EN VANLIG MISSUPPFATTNING ÄR ATT JOBBA MED SDG 5 RÄCKER FÖR ATT BIDRA HÅLLBAR UTVECKLING GENOM JÄMSTÄLLDHET

Delmål

 5.1 UTROTA DISKRIMINERING AV KVINNOR OCH FLICKOR Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt. Läs mer	 5.2 UTROTA VÅLD MOT OCH UTNYTTJANDE AV KVINNOR OCH FLICKOR Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive misshandel.
 5.3 AVSKAFFA TVÄNGSÄKTESKAP OCH KÖNSSTYMPNING Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsgäktenskap samt kvinnlig kastrering.	 5.4 VÄRDESÄTT OBTALT OMSORGSARBETE OCH FRÄMJA DELAT ANSVAR I HUSHÄLLET Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster.
 5.5 SÄKERSTÄLL FULLT DELTAGANDE FÖR KVINNOR I LEDARSKAP OCH BESLUTSFATTANDE Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det offentliga rummet.	 5.6 ALLMÄN TILLGÅNG TILL SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER Säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiv hälsa rättigheter i enlighet med internationella instrument.
 5.A LIKA RÄTT TILL EKONOMISKA RESURSER OCH ÄGANDE SAMT TILLGÅNG TILL FINANSIELLA TJÄNSTER Genomföra reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, möjlighet att äga och kontrollera mark och tillgång till finansiering.	 5.B STÄRK KVINNORS ROLL MED HJÄLP AV TEKNIK Öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors ekonomiska och sociala utveckling.
 5.C SKAPA LAGAR OCH HANDLINGSPLÄNER FÖR JÄMSTÄLLDHET Anta och stärka välgrundad politik och genomförbar lagstiftning för att främja jämställdhet och öka alla kvinnors ekonomiska och sociala utveckling.	

Vad har jämställdhet med lokaltrafik att göra?

Vad har lokaltrafik med jämställdhet att göra?

11.2 TILLGÄNGLIGGÖR HÅLLBARA TRANSPORTSYSTEM FÖR ALLA

Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

12.8 ÖKA ALLMÄNHETENS KUNSKAP OM HÅLLBARA LIVSSTILAR

Senast 2030 säkerställa att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling och livsstilar i harmoni med naturen.

Arbetet med jämställdhetsintegrering går framåt!
I syfte att skapa lika villkor för kvinnor och män på kommunala arbetsplatser ordnades att kvinnodominerade arbetsplatser också fick bilparkeringar.

Blev det rätt?

Vad har Paris och
gemensamt?

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Anne Hidalgo och 15 minutersstaden

EXEMPEL INFRASTRUKTUR E12

Att arbeta in jämställdhet i ett
infrastrukturprojekt

Helgeland – Västerbotten – Österbotten

[E12 Atlantica Transport - Kvarkenrådet](#)

Syftet med projektet:

Ta fram strategier och riktlinjer för gränsöverskridande transportplanering och en hållbar utveckling av sträckan.

Om transportsystem:

Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringslivet i hela landet.

Vad hände?

- Finansiären krävde förstärkning av jämställdhetsperspektivet
- Jämställdhetsstrateg kopplades på
- Jämställdhetsfrågan gavs utrymme

Vad gjorde vi?

Plockade fram statistik: befolkningsstruktur, arbetsmarknad, lönenivåer, pendlingsmönster, utbildningsnivåer, föräldraledighet, biläggande osv.

Vad betyder jämställdhet kopplat till en väg?

Vem pratar vi med?

Vems behov tillgodoses i planering och utförande?

Vems behov undersöker vi?

Vem planerar?

Vem planeras?

Vem synliggörs/synliggörs inte i processen?

Vilka beteenden behöver förändras?

Vems står för det beteendet?

Hur reser vi? Vem reser och av vilken anledning?

För vem ska vägen vara hållbar?

Vad är en hållbar väg?

Vem har råd att resa längs vägen?

Vem är trygg med att resa längs vägen?

Vem är ansvarig för det obetalda hemarbetet?

Vad eller vem ska transporteras? När ska det eller den transporteras?

För vem lönar det sig att pendla? I regionen?

Över nationsgräns? På vilken föreställning om familj bygger förutsättningarna för pendling?

Vad är en attraktiv region?

Vems arbetsmarknad gynnas?

Vems arbetsmarknad bör gynnas?

Vem är en önskvärd nyttjare av vägen?

Vem är den faktiska nyttjaren av vägen?

Vem planerar?

Vem planeras? På vilket sätt bidrar arbetet till att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv

Att synliggöra regionens könade landskap
Vilket problem ska vägen lösa?

Från slutrapport:

Ett **direkt resultat** av den tillämpade jämställdhetsintegreringsprocessen är samverkansområdet social hållbarhet som utgör ett av tre samverkansområden i trafikstrategin.

Det är också viktigt att lyfta positiva **indirekta effekter** av en lyckosam jämställdhetsintegrering som exempelvis förändring i gruppdynamik och nytänkande kring infrastrukturens effekter i ett socialt perspektiv, vilket i projektets fall ledde till ett **tankeskifte mot samhällsutveckling där infrastrukturen blir en möjliggörare istället för ett självändamål.**

Frågor som: Vem drar nytta av infrastruktur? Vems arbetsmarknad påverkas av nyinvesteringar i infrastruktur? synliggjordes för att ytterligare förstå de fördelningseffekter som uppstår när transportsystemet förändras.

71 TILLGÅNG TILL MODERN ENERGI FÖR ALLA

Senast 2030 säkerställa allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

UMEÅ
KOMMUN

ÖVERGRIPANDE MÅL FÖR JÄMSTÄLLDHETSPOLITIKEN:

KVINNOR OCH MÄN SKA HA SAMMA MAKT ATT FORMA SAMHÄLLET OCH SINA EGNA LIV

**JÄMN FÖRDELNING
AV MAKT OCH
INFLYTANDE**

1

**EKONOMISK
JÄMSTÄLLDHET**

2

**JÄMSTÄLLD
UTBILDNING**

3

**JÄMN FÖRDELNING
AV DET OBETALDA
HEMARBETET**

4

**JÄMSTÄLLD
HÄLSA**

5

**MÄNS VÅLD
MOT KVINNOR
SKA UPPHÖRA**

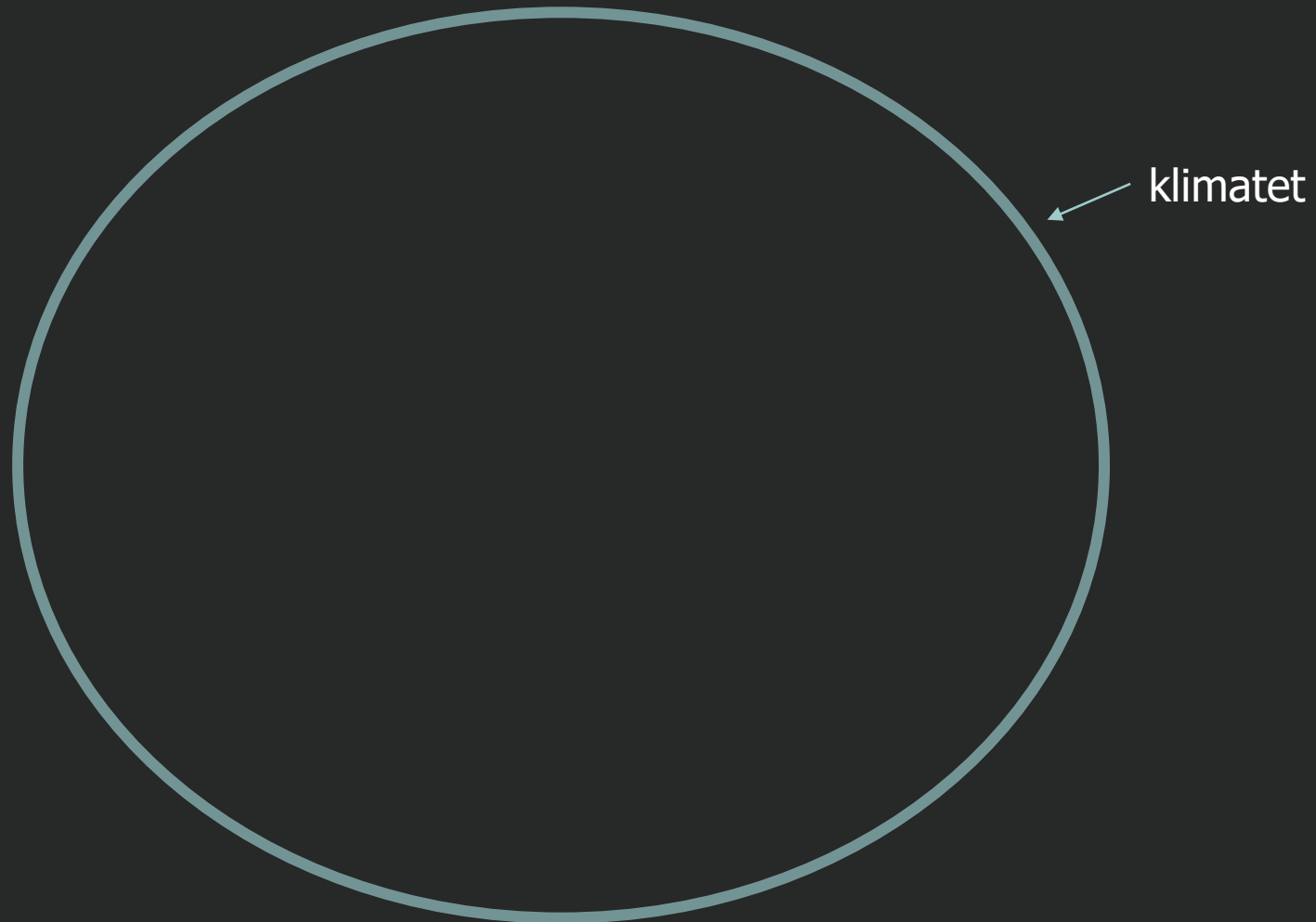
6

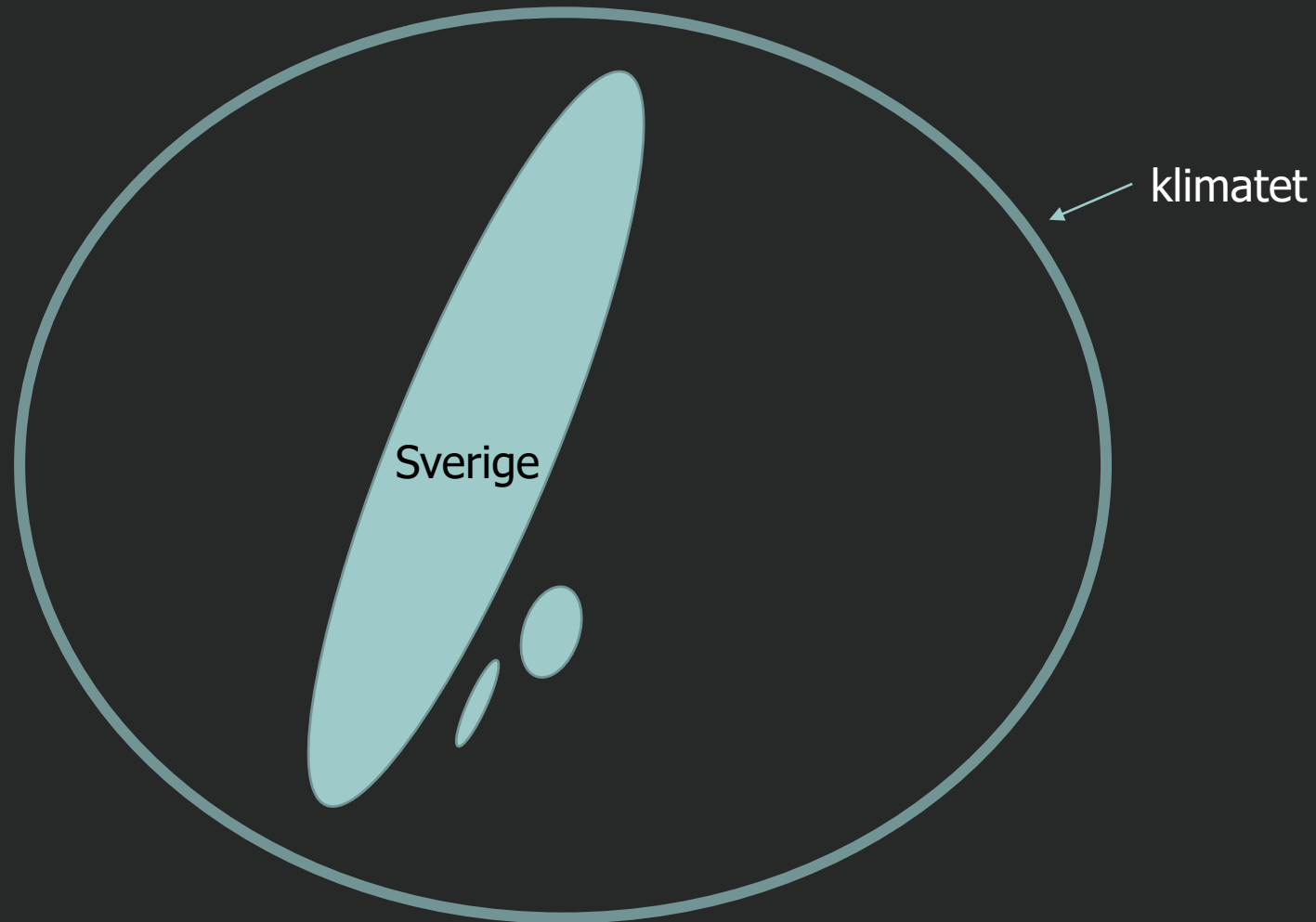
SUMMERING

- Mänskligt beteende ligger till grund för klimatförändringarna och effekterna av det. Människor.
- Vad vi gör och hur vi gör det, kostas ALLTID energi och skapar nya händelsekedjor (AVFALL från konsumtion).
- Mänskligheten sorteras in i två kategorier, män och kvinnor, eller kanske bättre att säga beteenden som kopplas till gruppen män och gruppen kvinnor. Gruppen män och kvinnor har olika villkor och möjligheter i Sverige, det är ojämställt på livet alla områden.

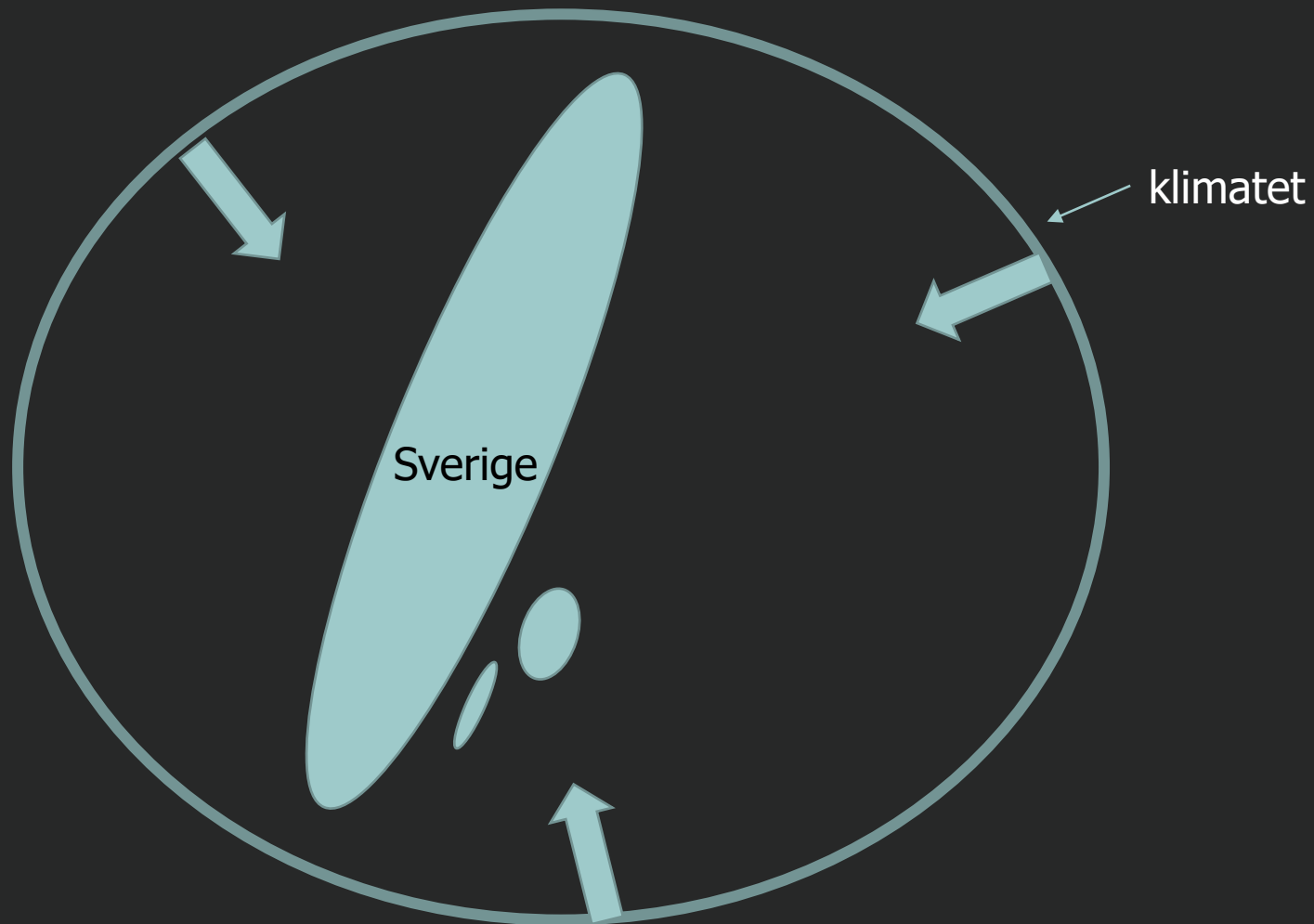
UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

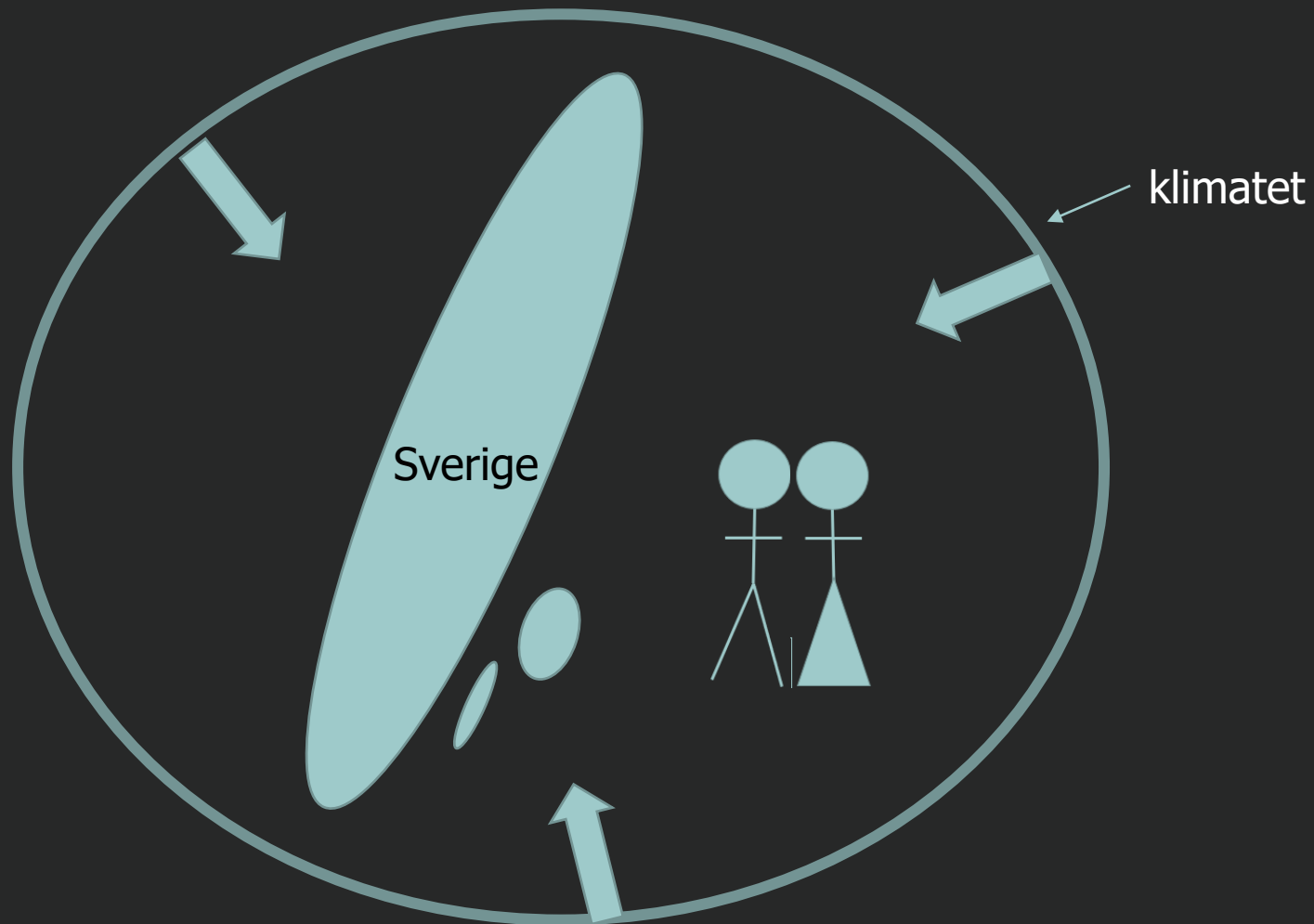
UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

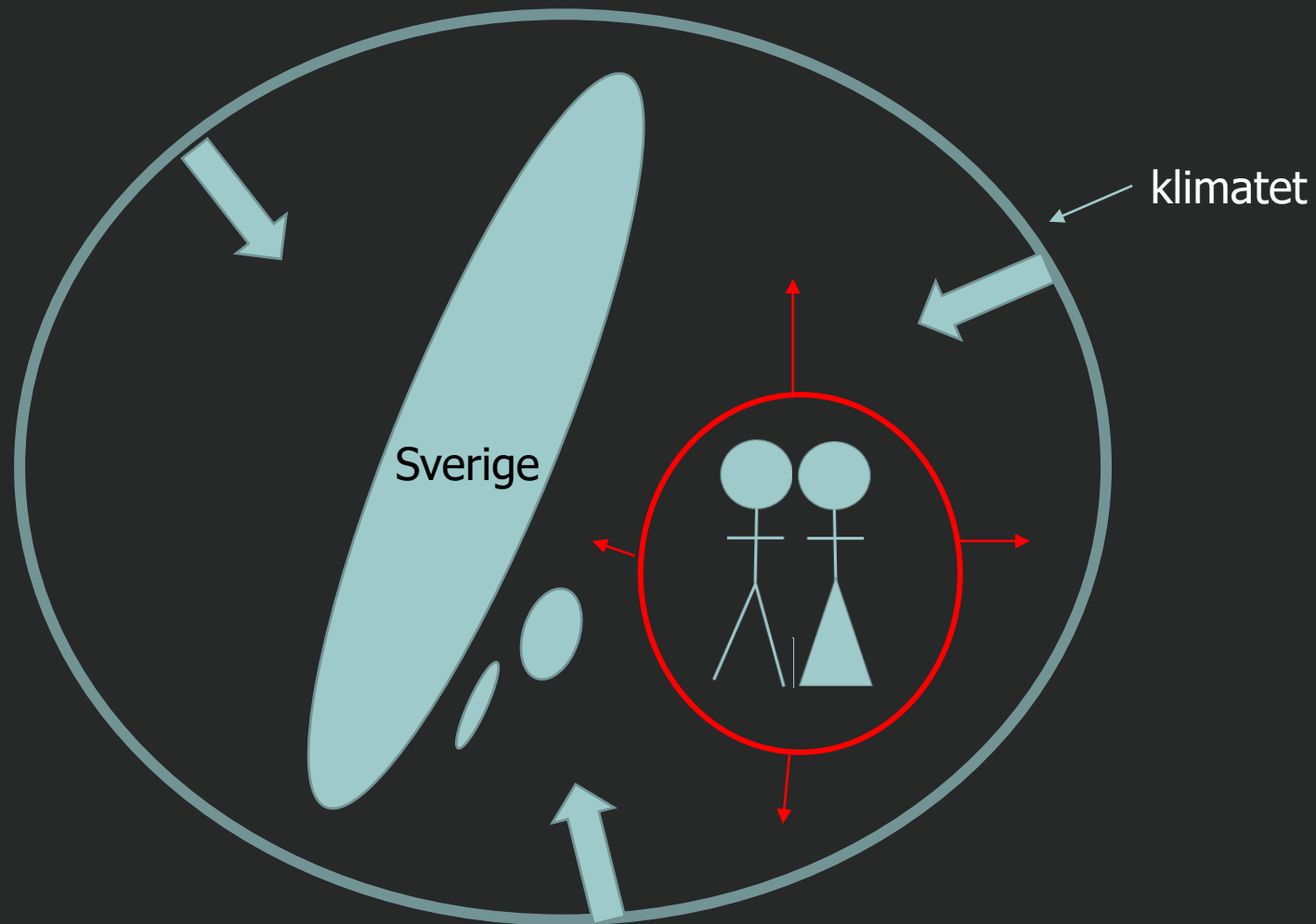
UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

“Undertecknaren är medveten om kommuners och regioners avgörande roll för att motverka utmaningar som rör miljö och klimatförändringar”

Artikel 38 – Klimatförändringen och rätten till en sund miljö

ATT DISKUTERA I GRUPPER

Kvinnor och män påverkas av klimatförändringar och kvinnor och män påverkar klimatförändringar genom växtgasutsläpp.

I er roll ingår att möjliggöra en minskning av växthusgaser, hur kan det uppnås för olika grupper av kvinnor och män? Ta stöd av underlaget som ligger på bordet, utsläppsområden ni förfogar över och frågor vid behov.

Starta och driva företag

Sjukvård

Hälsa
-träning
-kultur

Vattenanvändning
-matlagning
-spola toaletter
-dusch/bad
-tvätta bilen på gården
-spola berghällen och garageuppfarten
-poolen/utespa

VÄXTHUSGASER

El
-tvätt och städ
-uppvärmning (hem, pool, bastu)
-elbil
-konsumtion (grejer)
-belysning inne/ute

Boende
-bygga (bygglov)
-köpa/hyra
-vatten och avlopp
-

Matinköp
-planering och inköp
-tillagning
-förvaring

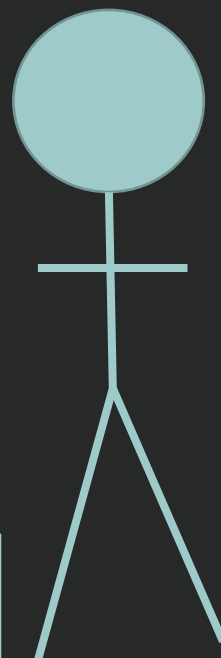
Avfall:
-mat
-trädgård
-brännbart
-grovsopor
-återbruk
-kemikalier
-pant
-kläder

Användning av kemikalier

Konsumtion
knuten till att vara
en social varelse
-presenter
-fester

Transporter
-vägar
-bussar
-parkeringsplatser/hus
-en epa/flera epor

Fritid
-stugor
-båtar
-skotrar
-resor
-utrustning

Starta och driva företag

Sjukvård

Hälsa
-träning
-kultur

Vattenanvändning
-matlagning
-spola toaletter
-dusch/bad
-tvätta bilen på gården
-spola berghällen och garageuppfarten
-poolen/utespa

ANSVAR SOM KONSUMENT

El

-tvätt och städ
-uppvärmning (hem, pool, bastu)
-elbil
-konsumtion (grejer)
-belysning inne/ute

Boende

-bygga (bygglov)
-köpa/hyra
-vatten och avlopp
-

Matinköp

-planering och inköp
-tillagning
-förvaring

Avfall:

-mat
-trädgård
-brännbart
-grovsopor
-återbruk
-kemikalier
-pant
-kläder

Användning av kemikalier

Konsumtion

knuten till att vara en social varelse
-presenter
-fester
-resor

Transporter

-vägar
-bussar
-parkeringsplatser/hus
-en epa/flera epor
-cykelbanor & cykelparkering

Fritid

-stugor
-båtar
-skotrar
-resor
-utrustning

”Undertecknaren är medveten om att jämställdhet är en av grundbultarna i hållbar utveckling och alla dess sammanlänkade dimensioner”

Artikel 38 – Klimatförändringen och rätten till en sund miljö

SLUT

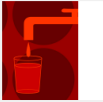

sara.nilsson@jamstalldhetsmyndigheten.se

GRUPPDIALOGER

Hur kan styrning/styrmedel bidra till att Sveriges genomförande av Parisavtalet beaktar och integrerar jämställdhetsaspekter?

1. Ökade kostnader för el, vilka drabbas? Vilka effekter får det?
2. Det kommunala elbolaget i Umeå hyr ut solpaneler för 349 kronor per månad till sina abonnenter, vilka effekter får detta för jämställdheten?

MILJÖMÅL OCH KLIMATMÅL AGENDA 2030

 <p>Begränsad klimatpåverkan</p>	 <p>Frisk luft</p>	 <p>Bara naturlig försurning</p>	 <p>Giftfri miljö</p>
 <p>Skyddande ozonskikt</p>	 <p>Säker strålmiljö</p>	 <p>Ingen övergödning</p>	 <p>Levande sjöar och vattendrag</p>
 <p>Grundvatten av god kvalitet</p>	 <p>Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>	 <p>Myllrande våtmarker</p>	 <p>Levande skogar</p>
 <p>Ett rikt odlingslandskap</p>	 <p>Storslagen fjällmiljö</p>	 <p>God bebyggd miljö</p>	 <p>Ett rikt växt- och djurliv</p>

Klimatmål

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990. Vid beräkning av utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium omfattas inte utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF).

menti.com

Vilken klimatrelaterad
jämställdhetsfråga känns mest
angelägen att jobba med i din
organisation?